

DE KORHAAN

VOGELWERK GROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

DE KORHAAN

verenigingsorgaan van de vogelwerkgroep het gooi e.o

Redaktie : Henk Hardon
Maarten Klomps
Andries Stoker

Redaktie adres : Gabriëlgaarde 42, 1241 AM Kortenhoef, 035-62478

Illustraties : Jacob Verhey blz.121,122. Fred van Klaveren blz.109.
Maria Zwart blz.106,116. Willie Leurs blz.120.
Jan-Willem Boerhout blz.118.

Typewerk : Marianne Harder
Joke Hardon
Inge Karsemeyer

Verzending : Bep Dwars-van Achterberg, Prinsenstraat 15,Hilversum
tel.035-233973

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redaktie.

De redaktie behoudt zich het recht voor artikelen voor plaatsing te weigeren.

De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen.

INLEVEREN COPY : UITERLIJK 1 DECEMBER

INHOUDSOPGAVE

- 101 : Van de redaktie
- 102 : Programma
- 103 : Bestuursmededelingen
- 104 : Gegevens gevraagd voor een atlas van vogeltrekbewegingen
- 105 : Vogelkalender 1984. Rapportage en verantwoordelijkheid.
- 106 : Avifauna van het Gooi. SOVON projekt in de Flevopolders
- 107-115 : Bergeenden in het Gooi, broedgevallen in 1981 en 1982
- 116 : Een dag broedvogels inventariseren op de Hilversumse Meent
- 117 : Tapuit, incidentele broedvogel in het Gooi
- 118 : Verslag van de fietsexkursie naar de noordelijke Eempolders en Stichtse brug
- 119-122 : Verslag van onze medewerking aan het Zweedse SOVON-projekt
- 123 : Vogelobservatiehut in het Laarder wasmeer
- 123-125 : Ontvangen literatuur
- 125-126 : Veldwaarnemingen

VAN DE REDAKTIE

De subgroep Korhaan prijst zich gelukkig met de aanschaf van 2 nieuwe type-machines.

Vervanging van de oude machines was al lang gepland maar het door ons gewenste model kwam pas onlangs op de markt.

We hopen dat deze aanschaf de uniformiteit en kwaliteit van de Korhaan ten goede zal komen.

Het najaars excursie-weekend viel dit jaar op dezelfde datum als de grote vredesdemonstratie in Den Haag.

Aangezien dit excursie-weekend meer dan een half jaar geleden gepland en afgesproken moest worden, was dit helaas niet te voorkomen.

De Rijksdienst IJsselmeer polders is voornemens de voormalige kantine aan de Oostvaardersdijk bij de Blocq van Kuffeler gedeeltelijk te bestemmen voor natuureducatief gebruik. Men wil van hier uit excursies organiseren in de Oostvaarders en Noorderplassen. Voor de nabij gelegen, voormalige pensionruimte bestaan momenteel ideeën om hier een veldbiologisch station van te maken.

Denkt U nog aan het inzenden van de gegevens van de Bosuileninventarisatie? (zie Korhaan nr.3, 1983) U kunt hier voor terecht bij Hans Fuchs Gen.de la Reylaan 3 1404 BL Bussum of Adrie Vermeule Gr. Wichmanstraat 40 1222 BR Hilversum

PROGRAMMA

- Dinsdag 8 november. Werk-kontaktavond.
Op deze avond zal Dick Jonkers ons instructies geven over het schatten van aantallen vogels.
Deze avond is zeer geschikt voor diegenen die aan tellingen meewerken, of mee zouden willen werken.
- Zondag 13 november. Excursie naar Dammerkade en Bergse Pad.
Verzamelen parkeerterrein in Ankeveen naast de Katholieke kerk. Tijd 8.30 uur. De excursie wordt geleid door Fred van Klaveren en Willy Leurs.
- 12 - 13 november. Watervogeltellingen van de Randmeren.
- Donderdag 24 nov. Dialezing. Het sociale leven van de Ekster.
Mevrouw dr. G. Baeijens uit Hillegom verricht al jarenlang studie naar het gedrag van één van onze bekendste vogels, de Ekster. Haar onderzoekingen richten zich vooral op de relaties die er zijn tussen het gedrag van deze vogelsoort en de omgeving, het voedselaanbod, de territoriale opvulling in het broedseizoen en het maken van vergelijkingen met verschillende sociale systemen. Dit laatste zal zij mede doen m.b.v. recentelijke gegevens uit Engeland en de Verenigde Staten van Amerika.
Deze avond wordt gehouden in de Goede Herderkerk, Simonstevinweg 146 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur.
- Zaterdag 26 nov. Excursie naar de Pier van IJmuiden o.l.v. Yves Vogel.
We verzamelen om 8.00 uur op het Oosterspoorplein te Hilversum.
- Zondag 11 dec. Excursie naar de Flevopolders, o.l.v. Rick van den Akker.
We verzamelen op het Oosterspoorplein te Hilversum om 8.00 uur.
U kunt zich opgeven voor vrijdag 9 december bij Joke , tel. 02154-18804.
- Dinsdag 13 dec. Werk-kontaktavond, in de Godelinde Scholengemeenschap te Naarden om 20.00 uur. Iedereen is weer van harte welkom.
Tevens is er Eempolder vergadering.
- Zondag 8 jan. Excursie naar de Egelshoek Tienhoven, o.l.v. Adrie Vermeule. We verzamelen op de parkeerplaats bij het vliegveld van Hilversum, om 9.00 uur.
- Dinsdag 10 jan. Werk-kontaktavond.
Op deze avond zal er weer een vergadering zijn van de subgroep Avifauna en daarna zal de Avifauna van 't Gooi besproken worden door Dick Jonkers.
We verwachten u om 19.45 uur in de Godelinde Scholengemeenschap te Naarden

BESTUURSMEEDEDELINGEN

- De Prov. Waterstaat N-H wil een atlas over vogeltrek in Noord-Holland samenstellen, zodat bekeken kan worden op welke plaatsen beter geen windmolens geplaatst kunnen worden i.v.m doodvliegen van vogels (zie elders dit blad)
- De Samenwerkende Vogelwerkgroepen van Noord-Holland(S.V.N) zijn van plan een Avifauna van deze provincie samen te stellen. Ook onze gegevens van Gooi en Vechtstreek willen zij hier in betrekken.
Op de eerst volgende vergadering van de subgroep Avifauna zal het verstrekken van onze gegevens voor beide projekten behandeld worden.
- De pas opgerichte Stichting Gooimeer Rekreatie(zie vorige Korhaan,pag.1) probeert een eigen adviesraad samen te stellen. Aangezien wij het niet eens zijn met de doelstelling van deze stichting, hebben we een verzoek tot toetreding afgewezen.
- Het G.N.R. heeft commentaar gegeven op onze reactie op haar concept- beheersplan '83-'87. De stichting zegt daarin niet meer aan beheer en onderhoud van haarterreinen te kunnen doen door gebrek aan mankracht en financiële middelen. Voor een meer ecologisch beheer dan nu het geval is heeft ze haar hoop op de ingestelde wetenschappelijke adviescommissie gevestigd. Positief is dat meer terreinen een eigen beheersplan krijgen, zoals het Laarder wasmeer.
- De Vogelwacht Utrecht heeft een zeer degelijk verslag uitgebracht van in 1981 gehouden trektellingen te Maarssen. Het ligt in onze bibliotheek.
- De organisatie Wintervoeding en Revalidatie van Vogels te Naarden viert dit jaar haar 25-jarig bestaan.

Nieuw leden : S.Bloemendaal, Lothariuslaan 101, 1402 GJ Bussum 02159-13026
F.Essenveld, Godelindeweg 10, 1412 HD Naarden 02150-45608
R.Zwankhuizen, Alb.Grootlaan 8, 1412 EM Naarden
Mevr. A.Oud, Bomikestraat 4, 1222 EL Hilversum
J.A.Oosterlaken, Weversweg 34, 1251 XC Laren

Huisgenootlid : J.van der Hulst, Oud Loosdrechtseweg 66, 1215 HJ Hilversum
K.Poelstra, Elzenlaan 351, 1214 KJ Hilversum

Opgezegd : per 1-1-1984: Mevr.C.C.M.Last-Hendriks, Ankeveen
L.Kouwenhoven, Eemnes

Adres wijziging : E.van de Velde, Ruysdaelstraat 34¹, 1071 XD Amsterdam
020-646922

Overleden : Mevr. Simons, Loosdrecht

GEGEVENS GEVRAAGD VOOR EEN ATLAS VAN VOGEL(TREK)BEWEGINGEN INNOORD/HOLLAND

Het toenemende gebruik van wind als energiebron voor het opwekken van electriciteit, maakt het wenselijk de ecologische aspecten van windturbines nader te onderzoeken.

De Provinciale Overheid is bij de plaatsing van windturbines onder andere betrokken middels de toetsing van bestemmingsplannen en het verlenen van hinderwetvergunningen. Hiervoor is enerzijds inzicht nodig in het risico dat vogels lopen om met een turbine in aanvaring te komen; onderzoek hiernaar zal door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer worden verricht (in opdracht van het Bureau Energie Onderzoek Project van de Stichting Energie Centrum Nederland).

Anderzijds is inzicht nodig in de plaatsen waar het risico voor vogelaanvaringen groot zal zijn en/of waar windturbines als verstoringsbron ("vogelverschrikker") kunnen functioneren. Dergelijke plaatsen zijn gebieden waar belangrijke vogel(trek) bewegingen in de onderste luchtlagen plaatsvinden en gebieden waar in en/of buiten de broedtijd belangrijke concentraties vogels voorkomen. Ook voor het beleid ten aanzien van bovengronds hoogspanningsleidingen, zendmasten, boortorens en andere hoge obstakels die gevaar voor vogels kunnen opleveren is dit inzicht gewenst.

Gegevens van belangrijke vogelconcentraties in de broedtijd worden in het kader van de provinciale milieu-inventarisatie reeds verzameld.

Inzicht in vogel(trek) bewegingen en in concentraties van vogels buiten de broedtijd is nog zeer onvolledig. Daarom zal de provinciale milieuinventarisatie worden aangevuld met het project "Atlas van vogel(trek) bewegingen in Noord-Holland".

Dit project heeft tot doel het verzamelen van zoveel mogelijk gegevens over doortrek in voor- en najaar, vorsttrek, dagelijkse vliegbewegingen tussen broedkolonies, rust- en slaapplaatsen en fourageergebieden en over het voorkomen van belangrijke concentraties vogels. Het project dat zal worden uitgevoerd door het bureau Ecologie van de Provinciale Waterstaat en waarvan de duur is vastgesteld op één jaar (juli 1983 - augustus 1984), zal in eerste instantie gericht zijn op een inventarisatie van bestaande gegevens en inzichten. De rapportage van het project zal plaatsvinden in de vorm van een atlas.

Voor de advisering inzake nadere uitwerking van het project is een adviesgroep geformeerd, waarin naast medewerkers van het bureau Ecologie van de Provinciale Waterstaat vertegenwoordigers van de volgende diensten en organisaties zitting hebben: Provinciale Planologische Dienst, Staatsbosbeheer, Contact Milieubescherming Noord-Holland, Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland, Vogelwerkgroep Schagen, Vogelbeschermingswacht Zaanstreek en Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.

De inventarisatie van de voor dit project relevante gegevens zal voor een belangrijk deel bestaan uit het verzamelen van bestaande kennis en inzichten bij de verschillende Noord-Hollandse Vogelwerkgroepen en medewerkers van het Staatsbosbeheer en natuurbeschermingsorganisaties. Om het verstrekken van gegevens te vergemakkelijken is een vragenlijst ontworpen. Deze lijst bestaat uit drie (hoofd)vragen die verder zijn onderverdeeld in twee of drie subvragen.

Vraag 1 heeft betrekking op trekbewegingen in één richting (seizoenstrek), vraag 2 op de (dagelijkse) vliegbewegingen tussen broedkolonies, rust- en slaapplaatsen, hoogwatervluchtplaatsen en fourageergebieden, vraag 3 op de aanwezigheid van groepen vogels buiten de broedtijd.

Over het algemeen worden meer samengevatte (globale) gegevens gevraagd dan exacte gegevens. Het is natuurlijk mogelijk dat er wel gegevens zijn, die echter moeilijk laten samenvatten en/of eerst uitgewerkt moeten worden. In dergelijke gevallen kan worden nagegaan of het verlenen van hulp onzerzijds nuttig kan zijn.

Om geen gegevens van Het gooi verloren te laten gaan wordt u verzocht uw gegevens te zenden aan Henk Hardon, Dotterbloemlaan 39, 3742 ED Baarn tel 02154-18804 Ook bovengenoemde vragenlijst en verdere inlichtingen over dit project zijn hier verkrijgbaar.

VOGELKALENDER 1984

De Stichting het Vogeljaar is er opnieuw in geslaagd een prachtige vogelkalender samen te stellen. Met bijzonder veel zorg zijn weer fantastische foto's uitgekozen van Nederlandse en Belgische fotografen. De uitvoering is dezelfde gebleven als voorgaande jaren hetgeen o.a. betekent dat er voor iedere veertien dagen een aparte vogelsoort is afgebeeld. De erbij afgebeelde originele teksten zijn geschreven door Henk J. Lichtenbeld en Jaap Taapken. De 25 vogelsoorten die dit jaar aan bod komen zijn, o.a.: Velduil, Grote Kruisbek, Kluut, Bosruiter, Oeverzwaluw, Nachtzwaluw, Roodborsttapuit, IJsvogel, Tureluur en Sneeuwgorst. Zoals bekend behoeft u aan het einde van het jaar de kalender niet weg te gooien maar houdt u er een vogelboekje aan over. U kunt de Vogelkalender 1984 verkrijgen à f 13,50 op de bijeenkomsten van de Vogelwerkgroep of afhalen bij J. Harder, Meteorenstraat 45, Hilversum, tel.: 035 - 852842. Bestellen per giro op postrekening 4325 t.n.v. de penningmeester van het Kalenderfonds, Bellaertstraat te Bennekom, is ook mogelijk. Indien u de kalender via de Vogelwerkgroep koopt komt een klein geldbedrag ervan ten goede aan onze werkgroep. Zoals gebruikelijk zullen we dit geld weer besteden voor een bepaalde actie of goed doel.

RAPPORTAGE EN VERANTWOORDELIJKHEID

G. Blok

Hierbij een kritisch stukje over verantwoordelijkheden van de vogelaar, en dan met name de vogelaar die zich bereidwillig heeft verklaard ten aanzien van het organiseren c.q. publiceren van gegevens verzameld bij b.v. een inventarisatie, vogeltrektelling, stootvogeltelling etc. Ik heb zelf gemerkt (trekvoelverslag '82) dat het schrijven van een verslag veel tijd en energie kost en dat het vaak niet het leukste werk is.

Immers alles wat je schrijft moet kloppen dus; naar de bibliotheek; mensen die hun waarnemingen te laat insturen achterna zitten; avond aan avond met bergen tellijsten achter je bureau zitten terwijl je buiten de ganzen over hoort vliegen die jij op dat moment niet kunt gaan bekijken. Echter het punt waar het om gaat is dat jij je verantwoordelijk hebt opgesteld voor de verslaggeving van de bewuste telling of inventarisatie. De vogelaars (en ook jijzelf) zijn vaak na een zware werkweek in het weekend vóór dag en dauw het veld ingegaan om voor de telling de nodige gegevens te verzamelen. Dat dit niet altijd onder ideale weersomstandigheden gebeurd hoeft ik geen vogelaar te vertellen, dat weten wij allemaal. Dat dit werk onbetaald is en dat de kwaliteit van het werk niet door een chef wordt gecontroleerd wil nog niet zeggen dat hiermee onze verantwoordelijkheid minder is.

Tegenover de vogels, tegenover onze medetellers én tegenover de vereniging waar u lid van bent heeft u wel degelijk deze verantwoordelijkheid af te leggen. Natuurlijk kunnen er omstandigheden optreden waardoor u er eenvoudig niet meer toe komt om een bepaald verslag vóór een bepaalde tijd af te maken maar overleg dit dan in de vergadering van de subgroep Avifauna en bespreek wie dit van u wil overnemen. Het is immers helaas nog vaak zo dat het vele werk steeds op dezelfde mensen neerkomt. Ik hoop dat dit stuk ertoe bij zal dragen dat verslaggeving etc. in de toekomst met minder problemen gepaard zal gaan en dat we met z'n allen nog veel zullen bijdragen aan de bescherming en bestudering van de vogels, biotopen etc.

AVIFAUNA VAN HET GOOI

werkgroep tellingen

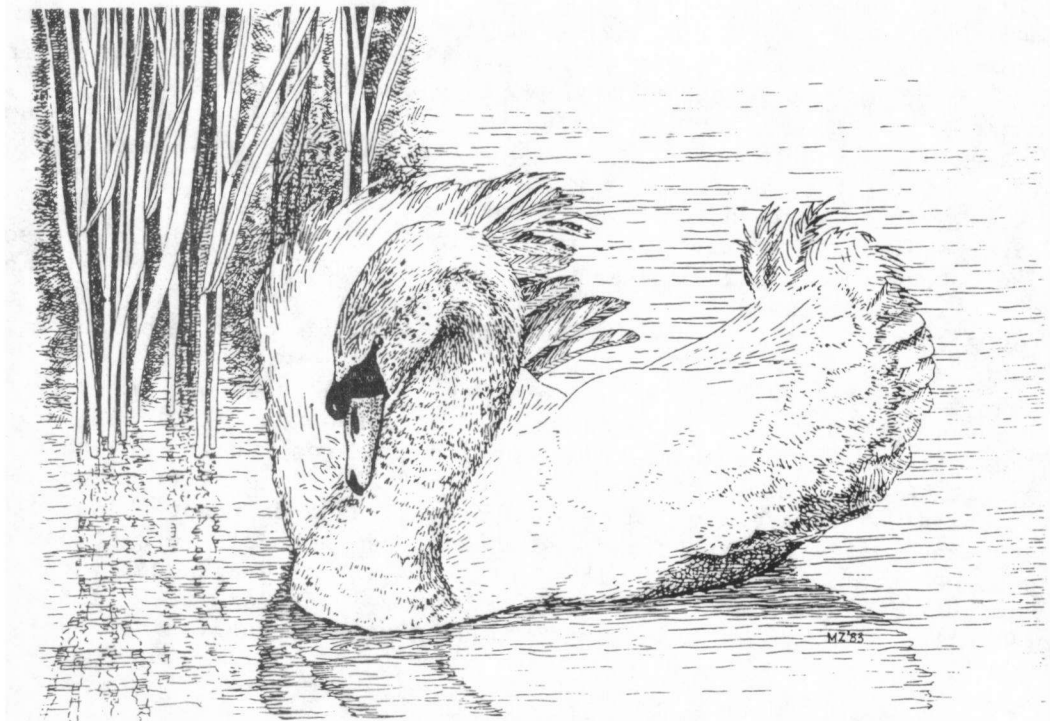
De werkgroep tellingen wil graag meer inzicht krijgen in de lokaties en de aantallen Bonte kraai, Roek, Kramsvogel en Koperwieken die in onze streken overwinteren. Indien U van deze soorten waarnemingen heeft of deze aankomende winter wilt verzamelen, houdt de werkgroep zich hiervoor aanbevolen. U kunt uw waarnemingen op de gebruikelijke waarnemingskaartjes zetten. Ook kunt U indien U veel waarnemingen heeft, deze op een tellijst verzamelen en opsturen c.q. overhandigen aan Adries Stoker, Gabrielgaarde 42, 1241 AM Kortenhoef. tel. 035-62478

SOVON-project in de Flevopolders

Het SOVON-project van Winter- en Trekvogels is vanaf 1 oktober 1983 afgelopen. Als er nog vogelaars zijn die waarnemingen van de vijfjarige onderzoeksperiode hebben van de Flevopolders die nog niet voor dit project zijn verwerkt, stuur die dan zo spoedig mogelijk naar: Ger Blok, Schapenmeent 109, 1357 GK Almere.

Langs deze weg een ieder bedankt voor de spontane medewerking aan het SOVON-project in de Flevopolders. Mede dankzij jullie is Zuid-Flevoland goed onderzocht.

Ger Blok

BERGEENDEN IN HET GOOI, BROEDGEVALLEN IN 1981 EN 1982

A.J. van Klaveren

Inleiding

Bij het verschijnen van het verslag van een Bergeendinventarisatie door de Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen van Noord-Holland (SVN) in 1981 werd besloten, als aanvulling op dit verslag, na te gaan hoeveel Bergeenden er in ons werkgebied broedden. Door middel van twee oproepen in de Korhaan in 1981 en 1982 werd om gegevens gevraagd. Verzocht werd om paren met jongen en/of nest en baltsplaatsen, vermeld met aantal, gedrag en geslachten te noteren en door te sturen. Ook werd gevraagd naar winterwaarnemingen om een beeld te kunnen vormen in welke aantallen de Bergeend in de winter 'overblijven'. Daarnaast zijn een groot aantal mensen persoonlijk om gegevens verzocht. In de Korhaan (16 (2): 43-44) verscheen een voorlopig verslag over de inventarisatie van 1981. Hieruit bleek onder andere dat van een aantal gebieden weinig gegevens voorhanden waren. In 1982 is getracht van deze gebieden alsnog waarnemingen te verkrijgen. In dit verslag worden de gegevens vanaf de beginperiode van de vestiging van de Bergeend in het Gooi tot en met 1982 uiteengezet. Voor het ordenen van de gegevens is het werkgebied opgedeeld in stukken die qua ontwikkeling en biotoop een zo groot mogelijke gelijkenis met elkaar vertonen.

Bij het uitwerken van de gegevens zijn alléén de zekere broedgevallen verwerkt. Hiervoor werden de volgende aanwijzingen gehanteerd: paren met jongen, nestvondst, niet vliegvlugge solitaire pulli, begeleidingsvluchten van een ó met ♀ naar de broedplaats cq. fourageer- en/of rustgebied. Voor het aantal broedparen werden voorzichtigheidshalve alleen de paren met jongen geteld. Het is namelijk bekend dat ook onvolwassen paren een voedselterritorium kunnen bezitten. Het tellen van slechts de aanwezige paren zou zodoende in de meeste gevallen tot een onjuist aantal broedparen kunnen leiden.

Geschiedenis

Hoewel de Bergeend waarschijnlijk reeds vanaf de Romeinse tijd in het Gooi voorkwam (Kraak1978) vermeldt het waarnemingenarchief van de VWG pas vanaf omstreeks 1880 broedgevallen in ons werkgebied. Vanaf deze periode zullen de waarnemingen van broedgevallen sterk toenemen. Vooral na 1950, wanneer het aantal broedende vogels in Noordwest Europa sterk toeneemt, blijken de Bergeenden zich steeds verder over het binnenland te verspreiden. Deze toename is waarschijnlijk grotendeels het gevolg van een betere bescherming. In de literatuur wordt vanaf 1930 melding gemaakt van min of meer regelmatige broedgevallen. Toen broedden zeven paar Bergeenden op Oud-Naarden, terwijl Van Oordt reeds rond 1925 de Bergeend als broedgeval waarnam op de Gooise heide. Langzamerhand worden vanuit de meeste delen van het Gooi broedgevallen gemeld. In 1934 nam Hoogerheide jongen waar bij Huizen, terwijl in 1937 twaalf broedparen in de haven van Huizen verbleven. In 1937 broedde één paar in het Laarder Wasmeer. Hoogerheide en Kraak stellen in 1941 vijf broedparen voor het Gooi vast. Van het gebied ten westen van de Eem wordt vanaf het begin van de jaren vijftig melding gemaakt van waarnemingen die wijzen op een broedgeval. In 1954 zag Nuyen één paar met 25 jongen in de Eemmond. In dat zelfde jaar worden voor 't Gooi vier tot vijf broedparen vermeld (lim 29:52) (Timmerman vond in 1957 5-8

broedparen). In 1949 vermoedde Fischer een broedgeval in het Naarder Wasmeer. Ondanks de snelle uitbreiding konden pas vanaf 1971 regelmatige broedgevallen van Bergeenden in de Vechtplassen waargenomen worden. Ook van de landgoederen van Hilversum-Oost en van 's-Graveland werden pas in het begin van de jaren zeventig broedgevallen gemeld. Zo broedde in 1970 één paar in 't Dassenbos en in 1971 vermoedelijk een paar op Schaep en Burgh. Op Hilverbeek wordt in 1972 een broedgeval vastgesteld.

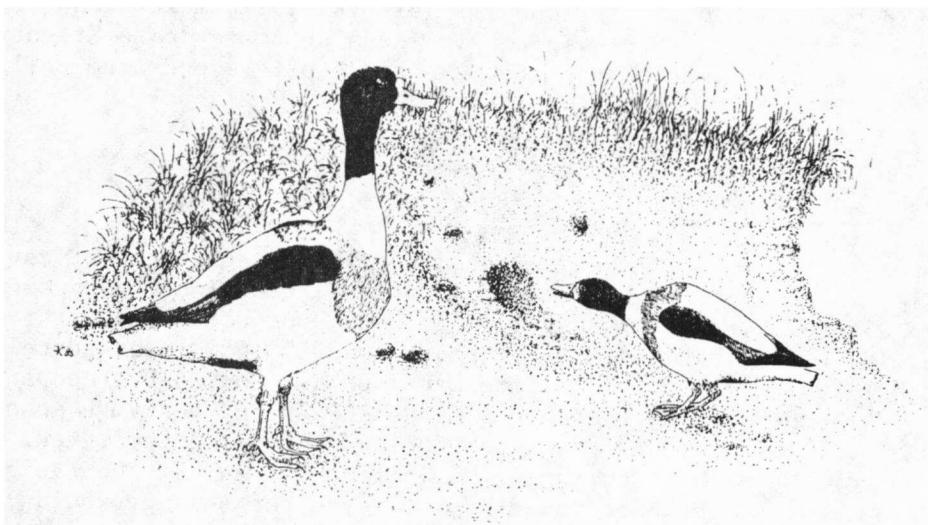
Het gedrag van de Gooise Bergeend

De voorbereidingen op de broedperiode, de zgn. paarvorming, begint voor de Bergeend reeds in het winterkwartier, terwijl ook vlak na de aankomst op de broedterreinen de paren gevormd worden. De aankomst van de Gooise vogels uit hun overwinteringsgebieden is over het algemeen sterk van de weersomstandigheden afhankelijk. Na de ruiperiode, die van half juli tot eind augustus (soms tot half oktober) loopt, verspreidt het grootste gedeelte van de vogels zich over de overwinteringsgebieden. De onvolwassen Bergeenden bezoeken meestal de kusten van Frankrijk, Spanje en Portugal, terwijl de oude vogels voor een belangrijk deel aan de kusten van de zuidelijke Noordzee tot aan Frankrijk overwinteren. Een deel van de Bergeenden trekt echter terug naar de broedgebieden en overwinteren aldaar, afhankelijk van de weersomstandigheden. Zo zijn langs de Gooimeerkust vrijwel de gehele herfst en winter Bergeenden aanwezig. Het trekken van conclusies aan de hand van een gebrekkig aantal waarnemingen uit het archief voor een aantal gebieden in het Gooi gedurende het winter halfjaar lijkt me te gewaagd. Desalniettemin blijken de maanden november tot en met januari het minst vrien delijk voor de Bergeenden gezien het schamele aantal waarnemingen. Ook is een duidelijke voorkeur voor een aantal gebieden in het winterseizoen aanwezig, waarschijnlijk juist dié gebieden waar nog voldoende voedsel is te vinden. Vanaf februari worden in de meeste gebieden weer een relatief groot aantal waarnemingen gedaan. De terugkeer van het grootste gedeelte van de populatie vindt echter plaats vanaf begin maart tot half april. De vogels beginnen direct na aankomst te baltsen. Ook onvolwassen vogels (2e jaars), die van half maart tot eind april arriveren, doen aan deze balts mee. De grote groepen die daardoor gevormd worden, de zgn. sociëteiten, bevatten dan o.h.a. gepaarde volwassen vogels, ongepaarde volwassen en onvolwassen vogels die meedingen om een wederhelft (Het is overigens gebleken dat regelmatige paarvorming plaats vindt tussen onvolwassen en volwassen Bergeenden). Daarnaast worden ook gepaarde onvolwassen Bergeenden aangetrokken door de groep. De aantallen van deze sociëteiten kunnen uiteenlopen van enkele exemplaren tot enkele tientallen soms honderden vogels. Zo werden in het archief de volgende voorjaarswaarnemingen van opmerkelijke (baltsende) groepen gevonden:

ca	70	ex.	19-5-1959	Laarder Wasmeer
	34	ex.	31-3-1961	Hilversums Wasmeer
	10	ex.	22-4-1963	idem
	38	ex.	9-4-1967	Kortenhoef west
ca	40	ex.	15-4-1967	Hilversums Wasmeer
	51	ex.	6-3-1971	idem
	34	paar	12-4-1971	Laarder Wasmeer
ca	120	ex.	25-5-1971	idem
	83	ex.	25-3-1973	idem
	52	ex.	31-3-1973	Kust Huizen
	30	ex.	1-4-1973	bij Naardermeer
	178	ex.	31-5-1973	Laarder Wasmeer

	110	ex.	16-3-1974	Kust Huizen-Valkeveen
	22	ex.	25-3-1977	Boekesteyn
ca	120	ex.	29-5-1977	Laarder Wasmeer
	60	ex.	april 1980	Oud Naarden-Limiten
ca	44	ex.	16-4-1981	Boerensloot, Schoonoord
	111	ex.	14-2-1982	Kust Oud Naarden-Valkeveen

Door sociale spanningen, die tijdens de baltsrituelen optreden verdwijnen de ongepaarde en gepaarde niet geslachtsrijpe vogels al gauw naar de rand van de voedselterritoria. (De potentiële broedvogels hebben dan hun broedgebieden en voedselterritoria al ingenomen). Samen met ongepaarde geslachtsrijpe vogels vormen de eerstgenoemden een nieuwe groep welke later weer uiteenvalt. Een deel van de vogels, vaak de gepaarde onvolwassen vogels of de gepaarde volwassen Bergeenden, die geen voedselgebied hebben gevonden, gaan op zoek naar een eigen voedselterritorium. Dit resulteert tijdens het late voorjaar in waarnemingen uit gebieden waar Bergeenden (nog) niet tot broeden zijn gekomen, bijvoorbeeld het Loosdrechtse Plassengebied.

De rest van de Bergeenden zoekt waarschijnlijk het Waddengebied weer op. De broedparen hebben intussen hun broedplaatsen opgezocht. Vaak worden zelfs dezelfde broedholten gebruikt als voorafgaande jaren. In tegenstelling tot het agressief verdedigde voedselterritorium worden op de broedterreinen vaak gemeenschappelijke holten gebruikt. Vaak in de vorm van konijnholten. Twee voorbeelden daarvan zijn een konijnkolonie op Boekesteyn en op Oud Naarden, die beide sedert jaren gebruikt worden door Bergeenden. Nesten in het open grasland zijn nog maar weinig gevonden. Eén voorbeeld daarvan is een open nest in het Hilversums Wasmeer in 1972: "één ♀ op oud kokmeeuwenest, terwijl ó alle andere vogels op afstand hield". Open nesten blijken echter in de rest van Noord-Holland vaker voor te komen (Zomerdijk 1982). Wanneer een geschikte holte is gevonden zal het wijfje binnen korte tijd 8-15 eieren leggen. De jongen verschijnen vanaf eind mei tot in juli. Het grootste deel van de kuikens verschijnt echter in juni. De eerste waarneming, zo blijkt uit het archief, ligt rond 14 mei. Het grootste gedeelte van de broedvogels neemt hun jongen mee naar de voedselterritoria, die het mannetje steeds heeft bewaakt. Dit geldt ondermeer voor het Laarder- en Hilversums Wasmeer, de 's-Gravelandse landgoederen en voor de Vechtplassen. De jongen kunnen al na een week voor zichzelf zorgen (Bauer, Glutz von Blotzheim, 1968). In deze periode worden dan ook steeds meer pulli door de ouders verlaten. Deze trekken vervolgens naar de ruigebieden in voornamelijk de Duitse bocht. De jongen worden door enkele volwassen Bergeende opgevangen in zgn. crèches. De crèches bevatten

gewoonlijk enkele tientallen pulli met één of meer oude vogels. (In juli 1963 is in de Eemmond een wijfje met 60-65 pulli waargenomen). Tot tweemaal toe kwam het voor dat een aantal jongen zonder toezicht van de (pleeg)ouders is groot geworden (R. Moolenbeek, 1983). Tot voor kort werd aangenomen dat alle broedparen met hun jongen naar het IJsselmeer liepen. Uit regelmatige waarnemingen in het binnenland, in de tijd dat de jongen verschijnen, is gebleken dat dit (nog) voor slechts een gedeelte van de populatie geldt. De jonge Bergeenden uit het Laarder Wasmeer, de Vechtplassen en de 's-Gravelandse landgoederen worden reeds vanaf de opbouw van de populatie in de nabijheid van het broedgebied grootgebracht. Het is niet ondenkbaar en haast vanzelfsprekend dat de broedparen uit de gebieden ten noorden van Bussum en Huizen alsmede uit het gebied langs de Eemkust met de jongen (nog steeds) richting 't IJsselmeer lopen. Voor de tussenliggende heidegebieden is het moeilijker te zeggen. Uit enkele waarnemingen is min of meer gebleken dat het schamele aantal broedvogels naar het Laarder Wasmeer trekken om er te fourageren. Als voorbeeld de volgende recente waarneming door P. van de Poel op 8-6-1982: ó landde bij grafheuvels, vloog even later met ó richting Laarder Wasmeer. F. Uytewaal, die de bewegingen van de Bergeenden uit de Lage Vuursche bestudeert, vindt aanwijzingen dat deze vogels met hun jongen via het Pluismeer en Baarn in de richting van de Eempolders lopen. In Alleyn (1971) meldt Kraajenhage dat Bergeenden met hun jongen in het verleden de Amsterdamse Straatweg bij Soestdijk overstaken, waarbij dan ettelijke slachtoffers onder de pulli vielen.

Broedvogel in het Gooi

De Europese verspreiding van de Bergeend bereikt zijn zwaartepunt aan de Noordatlantische kust, de Noord- en de Oostzee, terwijl de kustgebieden en eilanden als belangrijke broedgebieden gelden. Voor Nederland werd voor de periode (1973-1976) het aantal broedvogels op 3500-4500 paar gesteld (Teixeira 1979). In 1957 telde Timmerman voor het Gooi 5-8 broedparen. Alleyn (1971) noemt de Bergeend voor Midden-Nederland een vrije schaarse broedvogel (51-500), met het zwaartepunt in de Gooi- en Eemstreek. Hoe het aantal broedparen zich heden ten dage manifesteert zal uit het volgende duidelijk worden. De gebieden worden op volgorde van belangrijkheid besproken.

's-Gravelandse landgoederen en Spanderswoud (H'sum):

Sedert 1972 broedvogel, vermoedelijk al in 1971. In 1973 broedvogel van Schoonoord en Trompenburg. Daarna regelmatige broedvogel. In 1981 zijn 17 broedparen gevonden, tegen 23 paar in 1982 in de volgende gebieden: Swaenenburgh, Schaep en Burgh, Boekesteyn, Spanderswoud, Hilverbeek, Schoonoord, Trompenburg en Gooilust. De belangrijkste fourageergebieden liggen binnen de broedgebieden: Berestein (Gooilust), Boerensloot (Schoonoord) en de Leeuwelaanvaart. Daarnaast worden ook de Kortenhoeftse Plassen (oostzijde) en de Hilversumse Meent als fourageergebied gebruikt. Totaal aantal pulli in 1981: 108 met 17 paar adult (gemiddeld 6,3 pulli per paar), totaal pulli in 1982: 160 met 22 paar (gemiddeld 7,3 pulli). In beide jaren broedde op Swaenenburgh één paar, het aantal jongen bleef onbekend.

Spanderswoud (gem. Hilversum):

In 1981 op 16-5, 18-5 en 19-6 één paar aanwezig, op 30-5 één paar + 2 ex. Mogelijk broedend, één paar. (mond. med. P. v.d. Poel). Aan de rand van het gebied, op het NOS-complex te Hilversum werd in 1978 een paar met 15 pulli waargenomen. Uit 1981 en 1982 zijn geen gegevens bekend.

Landgoederen Oud Naarden en omstreken

Sedert 1930 broedvogel op Oud Naarden. Het archief vermeldt waarnemingen van het landgoed de Beek vanaf 1958. Vooral in de jaren '70 neemt het aantal waarnemingen van de gebieden zuiderhof, de Beek, Oud Naarden en de Limiten toe. Van de Beek zijn vanaf 1978 jaarlijks enkele waarnemingen van 12-13 ex. bekend. De Bergeend was mogelijk toen al regelmatige broedvogel met één of meerdere paren. In 1981 en 1982 worden geen jongen gevonden. In 1980 waren op Oud-Naarden minimaal 7 paar met totaal 58 pulli (gemiddeld 8,2) aanwezig alsmede één paar met onbekend aantal pulli op de Limiten. IN 1981 werd op het Theosofisch centrum één ♂ met 8 pulli gezien, op Oud Naarden 5 paar met 31 pulli (gemiddeld 6,2) en op het Blindeninstituut 2 ex. (Mogelijk onregelmatige broedvogel aldaar) In 1982 verbleef één paar op het landgoed Flevorama met 6 pulli. I. van Woersem schatte het aantal broedvogels van Oud Naarden en de Limiten in 1982 op ca. 25 paar. De meeste nesten zijn helaas uitgegraven en verstoord door honden en katten. Totaal aantal broedparen 1981: ca 7 paar, 1982: ca 26 paar. De belangrijkste fourageergebieden zijn de vochtige weilanden langs de kust (waar in het voorjaar ook gebaltst wordt) en de weilanden tussen Oud Naarden en de Limiten (mond. med. J. Verhey). Verschillende waarnemers hebben hun vermoedens geuit omtrent het wegtrekken van de Bergeenden met hun jongen zodra ze het IJsselmeer bereikt hebben. Langs de Gooimeerkust zijn namelijk nimmer grote aantallen waargenomen. F. Uyttewaal vermoedt een oostelijke trekrichting richting Huizerpier en Stichtse Brug. Aldaar worden wel regelmatig jongen waargenomen. Vanuit het verleden zijn alle waarnemingen van jongen bekend vanuit het gebied Huizen tot Eemmond. Gezien de problemen rond de surfaktiviteiten in dit gebied lijkt me verder onderzoek in deze richting zeer gewenst.

Landgoederen ten oosten en ten zuiden van Hilversum

In 1971 werd één paar waargenomen in het Dassenbos. Vermoedelijk broedde er in 1973 één paar. In 1972 werden op een akker in 't Cronebos 9 exemplaren gezien. Tot op heden zijn van deze terreinen geen gegevens meer bij de VWG binnen gekomen, doch gezien de aard van de terreinen en de ligging ervan (vlak bij het Hilversums- en Laarder Wasmeer) is het erg aannemelijk dat hier elk jaar één of enkele paren tot broeden komen. De Monnikenberg herbergde in 1981 6 paar baltsende Bergeenden. In juni 1982 werden 12 ex. waargenomen, waarvan tenminste één paar tot broeden is gekomen. Het is waarschijnlijk dat het aantal broedvogels elk jaar 2-3 paar bedraagt (mond.med. H. Harder). In het Smithuysbos zag de eigenaar in mei 1982 een ♀ een aantal malen bij een konijnehol, dat enige tijd later verlaten leek. In Eindegooi broedde in 1980 één paar, en in 1981 en 1982 wederom één paar. Van het Zonnestraalbos, waarin mei 1974, 4-8 ex. verbleven, is mij tot nu toe nog geen recent broedgeval bekend. Totaal aantal broedparen: 1981 min. 1 paar, in 1982 min. 3 paar. In welk(e) gebied(en) deze Bergeenden fourageren is mij niet bekend, misschien dat een deel van het Hilversums Wasmeer gebruik maakt of naar de zuidelijk gelegen weidegebieden van Hollandse Rading vliegen. De populatie van Monnikenberg vertoefd waarschijnlijk in het Laarder Wasmeer. Of de routes van voedselvluchten en tochten met de jongen gewijzigd worden na bijvoorbeeld aanleg van een snelweg (RW 27) is me nog niet duidelijk geworden. Van het deel in de Lage Vuursche dat in ons werkgebied ligt zijn ook slechts enkele gegevens bekend. In mei 1979 werden 10 paren baltsend gezien op een weiland aan de Vuursche Dreef. Het is mogelijk dat ieder jaar enkele paartjes tot broeden komen. Aangezien de Bergeenden van de hele Lage Vuursche met hun jongen in oostelijke richting blijken te lopen (mond.med. F. Uyttewaal), worden daardoor de broedparen waarschijnlijk gemist.

Laarder- en Hilversums Wasmeer

Vanaf 1937 worden jonge Bergeenden waargenomen in het Laarder Wasmeer. Tot 1952 worden vrijwel elk jaar wel 1-2 broedparen gezien. Vanaf 1952 loopt het aanwezige aantal broedparen langzaam op tot 10-11 paar in 1973. Daarna treedt een vrij sterke daling in, met een uitschieter in 1976 met 9-10 paar (fig. 1). Vanaf 1979 lijkt het aantal weer iets te stijgen. In 1981 waren 5 broedparen met 43 pulli (gemiddeld 8,6) aanwezig, tegen 10 paar in 1982 met 65 pulli (gemiddeld 6,5 pulli per paar). De Bergeenden die met jongen aanwezig zijn in het Laarder Wasmeer zijn waarschijnlijk broedvogels van zowel het wasmeer als enkele omliggende gebieden. Of de broedvogels van de Gooische heidevelden ook hun jongen naar het Wasmeer brengen is niet precies bekend. Wel vonden reeds vluchten plaats tussen zowel Anna's hoeve (en Zuiderheide?) als tussen de Eempolders. Enkele voorbeelden:

13-6-1971	2 ex. richting NO vanuit ZZW; Gooyersgracht
27-5-1973	4-6 ex. geregeld 's avonds richting Eempolder; Laren
15-6-1981	2 ex. vliegend vanuit wasmeer richting Z-ZZW (Anna's hoeve)
19-6-1981	? ex. vliegend uit richting Eempolders naar Laarder Wasmeer.

In de omgeving van het Laarder Wasmeer, bij Anna's hoeve, worden de laatste jaren ook Bergeenden met jongen gezien. In 1979 was één paar met 4 pulli aanwezig, in juni 1981 zag W. Kraak één paar met min. 4 pulli, terwijl in 1982 één paar met 3 pulli in de accumulatievijver aan de Liebergerweg zwommen. In het Hilversums Wasmeer werden in 1981 2 paar met 13 resp. 7 jongen waargenomen. In 1982 zag Peters (GNR) 8 jongen. Deze waren op 15-6-1982 niet meer aanwezig. Vanaf 1941 (mogelijk al vanaf 1940) is de Bergeend broedvogel in het Hilversums Wasmeer. Daarna worden onregelmatig broedgevallen waargenomen, tot het begin van de jaren '60, wanneer het aantal iets toeneemt. In 1970 vindt B. v. Poelgeest 22 volwassen broedparen in het Hilversums Wasmeer en omgeving (Dassenbos). Een erg hoog aantal, wellicht voornamelijk gebaseerd op het aantal aanwezige volwassen paren. In 1980 zien medewerkers van het GNR een ♂ met 3 jongen, die gezien het leeftijdsverschil van twee broedparen moeten zijn geweest.

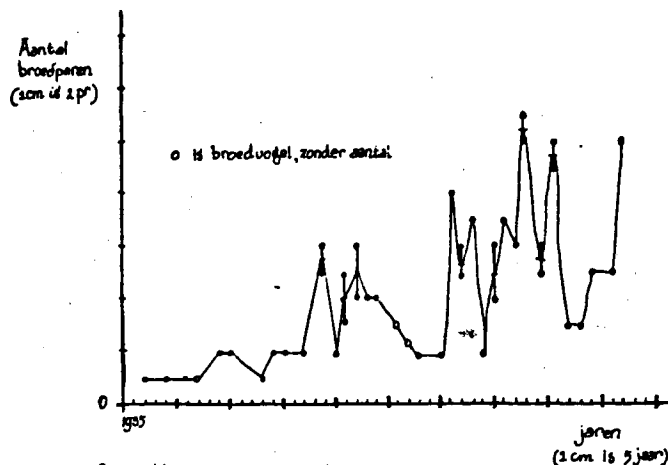

fig. 1 Verloop aantal broedparen Laarderwasmeer

Noordelijke en zuidelijke Vechtplassen + Naardermeer

Vrijwel de eerste waarnemingen van de Bergeend in 't Vechtplassengebied komen uit het Naardermeer. In 1944 vond Fischer een mogelijk broedgeval. Vanaf de jaren '60 tot heden zijn regelmatig exemplaren in het meer aangetroffen. A.J. Beintema (1976) noemt de Bergeend een onregelmatige broedvogel. In de periode 1973-1980 broedden min. 2-max. 6 paar in het Naardermeer. In hun rapport (1981) geven A. Hartog en W.J.R. de Wijs de suggestie het aantal broedparen te reguleren door buizen in te graven. Of dit lukt, zoal uitgetprobeerd is, is mij niet bekend. Tevens waren de gegevens van het broedvogel onderzoek van 1981 en 1982 nog niet beschikbaar. In 1982 werd evenwel door een medewerker van Natuurmonumenten één ♂ met jongen gezien. In de Kortenhofse Plassen broeden er reeds vanaf 1974 Bergeenden. Op 24-6-1974 werd één ♂ met 9 jongen waargenomen. Tevens broedde volgens B. v. Poelgeest 2 paar mogelijk langs de Ringdijk van de Horstermeer. In 1976 werd één jong waargenomen langs de Kortenhofse dijk, in 1978 was één paar met 14 jongen aanwezig langs de Hereweg en in 1980 verbleven 2 broedparen in de Korremof. In 1981 en 1982 bevonden zich 3 paar in de bezinkbassins in de Korremof, in 1981 met 3,5 en 5 jongen, in 1982 met 9-10, 6 en 3-4 jongen. In de Ankeveense Plassen was de Bergeend zeker vanaf 1975 een regelmatige zomergast. S. Hochstenbach (1980) vond in 1975 drie broedparen. In 1982 was één paar met 4 jongen in Hollands Ankeveen aanwezig (mond.med. Kroese), terwijl in datzelfde jaar zich regelmatig groepen ophiielden op de Hollands Ankeveense Plassen (mond.med. I. Mes). Van de Horstermeer in Nederhorst den Berg is bekend dat vrijwel elke winter enkele exemplaren in de kwel sloten overwinteren. In het Loosdrechtse Plassengebied broeden waarschijnlijk nog geen Bergeenden. In november 1975 was één exemplaar aanwezig in het Muyevelde. R. v. Beusekom nam in 1980 bij de Ster en ten noorden van het Tienhovens kanaal merdere malen pleisterende vogels waar. In maart 1982 verbleven 9 exemplaren op de 5e plas, terwijl in april 1982 2-3 paar in de Loenderveense Plassen aanwezig waren. Waarschijnlijk waren al deze vogels onvolwassen en/of ongepaard en verkenden ze de randgebieden van de broedpopulaties in het Gooi of Utrecht, om daar in de toekomst wellicht eens tot broeden te komen.

Overige gebieden langs de kust van het Gooi- en Eemmeer

In Muiderberg werden in augustus 1974 tot maximaal 8 jonge Bergeenden gezien, die waarschijnlijk bij 2 of meer broedparen behoorden. Gezien de regelmatige waarnemingen van Bergeenden in de omgeving van Muider en Muiderberg is het broeden aldaar door één of enkele paren niet onmogelijk te achten. I. Hoogerheide vond in Huizen in 1934 jonge Bergeenden, in 1937 nam hij 12 broedparen in de haven van Huizen waar, terwijl Wolff in 1956 en 1957 3-5 resp. 3 broedparen van Huizen tot de Eemmond waarnam. In 1959 waren 2 broedparen in dit gebied aanwezig. De laatste jaren worden voornamelijk jongen gevonden op en in de omgeving van het slikveld ten oosten van de Stichtse Brug. De Bergeenden die hun jongen naar dit gebied loodsten kwamen waarschijnlijk uit de omgeving van Huizen. Voor het gebied langs de Gooyersgracht stelde P. Dieperink in 1980 het eerste broedgeval vast. In 1981 werd evenals in 1982 wederom één broedpaar gezien. Broedgevallen in de Eempolder werden van 1954 tot 1963 waargenomen: in 1954 door Nuyen één paar met ca. 25 jongen, in 1955 door Wolff een ♂ met jongen en in 1957 drie paar met jongen. In 1957 schatte Wolff het hele bestand in de polder op ca. 25 paren. In 1958 zag W. Schipper nog drie jongen, terwijl Nuyen en Wolff voor 1958 zeker vijf broedgevallen vaststelden. In 1963 werd door de VW Eemmond een ♂ met 60-65 jongen waargenomen. In Vogels in de Eempolder (1981) wordt vermeld dat de Bergeend in de periode 1973-1978 in dicht struikgewas in het Vogelreservaat broedde. Aantallen van broedparen worden evenwel niet vermeld. In de omgeving van de Zanddijk, Huizerpier en Stichtse Brug worden nog jaarlijks, vooral in voor en najaar, Bergeenden waargenomen. Het hoogste aantal, 300 exemplaren, werd vastgesteld in september 1980.

Gooische Heidevelden

Van deze gebieden zijn erg weinig gegevens in het VWG archief aanwezig. Vermoed wordt echter dat waarschijnlijk ieder jaar wel één of enkele paartjes tot broeden komen. In de Avifauna Neerlandica uit 1908 wordt voor het jaar 1880 de Bergeend reeds als broedvogel voor de heide bij Hilversum genoemd. Rond 1925 nam Van Oordt broedvogels waar op de heide in het Gooi. In 1952 werd één jong waargenomen tussen Bussum en Huizen. Tot 1978 worden in de broedtijd geregeld Bergeenden gezien op de Westerhei en de Hoorneboeg. In hetzelfde jaar zag P. Dieperink hoe 8 jongen op de Westerhei bijna werden overreden door fietsers. In 1982 vond P. v.d. Poel aanwijzingen voor een broedgeval op de Westerhei, terwijl N. Dwars voor dit gebied drie broedparen in 1982 meldde.

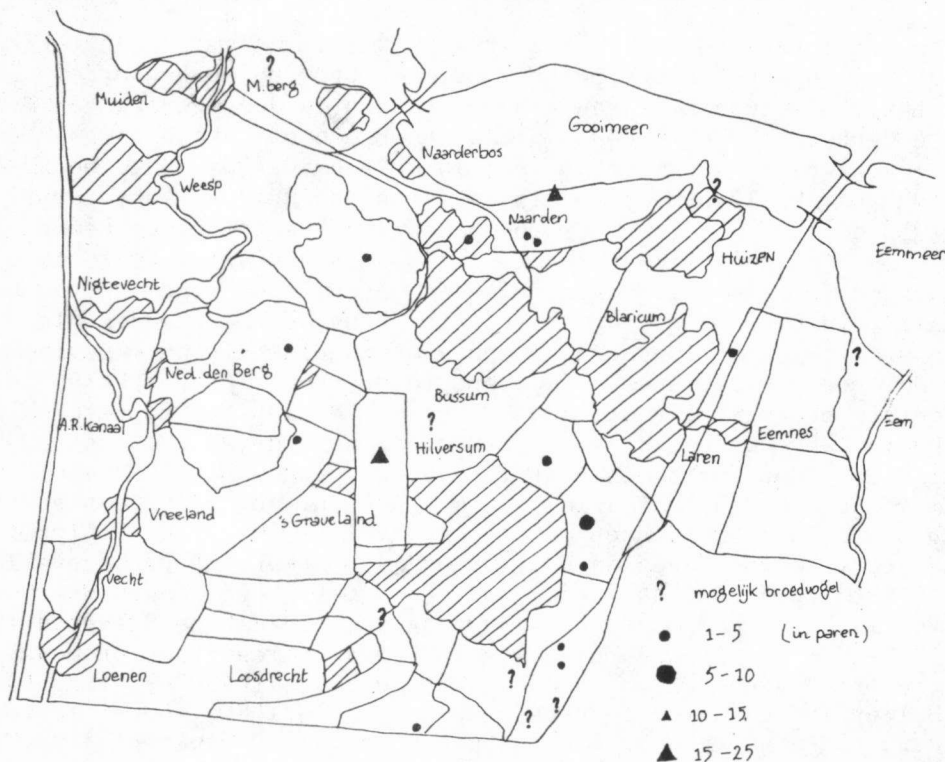
De problemen voor het aanwijzen van de fourageergebieden, respectievelijk de gebieden waar de jongen worden grootgebracht, anders gezegd de gebieden waar de jongen vandaan komen, zijn reeds bij de beschrijving van het Laarder Wasmere besproken. Slechts intensief onderzoek naar de trekroutes van de Bergeenden binnen het Gooi kan deze problemen oplossen.

In dit verslag zijn aan de hand van enkele waarnemingen voorzichtig suggesties gedaan in de richting van mogelijke trekroutes van Bergenden in het Gooi. Het totaal aantal broedvogels dat door verschillende mensen is gevonden bedraagt voor 1981: 38-39 paar. Voor 1982 is dat 73-74 paar. Zie ook fig. 2. De aantallen zijn minimaal, rekening houdende met het feit dat niet alle gebieden even intensief bezocht zijn. Erg veel hoger zal het aantal broedparen hierdoor echter niet worden, aangezien in de zeer extensief bezochte gebieden ook in het nabije verleden nog maar zeer kleine aantallen Bergeenden broedden.

Interessant is nog te vermelden dat tijdens de milieu-inventarisatie door Provinciale Waterstaat in 1981 slechts 12 broedparen werden gevonden in het Gooi.

Figuur 2

Verspreiding van de Bergeend (*Tadorna tadorna*) in het Gooi - 1981-1982

Besluit

In de laatste tien tot twintig jaar heeft de Bergeend in het Gooi zijn broedareaal sterk uitgebreid, een proces dat in het gehele Noord-West Europese broedgebied werd vastgesteld. Bepaalde beslissingen en activiteiten door onze mensen zijn hier zeer waarschijnlijk de oorzaak van. Zullen de Bergeenden echter ook in de nabije toekomst nog voldoende rust en voedsel kunnen genieten? Milieu (water-)verontreiniging, recreatie, wegeaanleg en ontgronding van de randmeren hebben hun tol al geëist. Zullen de jonge Bergeenden van Oud Naarden en de Limiten in de toekomst nog hun voedsel- en rustgebieden kunnen bereiken wanneer in Naarden en Huizen nog steeds op te grote schaal gerecreëerd (lees gesurfd) wordt? Door meer onderzoek naar de in dit verslag opgedoemde vragen is misschien erger te voorkomen. Wanneer dit verslag het daglicht ziet, komen reeds berichten van een sterke daling in 1983 van het aantal broedparen bij mij binnen. Door een slecht voorjaar of door.....?

Veel dank is verschuldigd aan de mensen en instanties die hun medewerking verleenden aan dit verslag en hun gegevens beschikbaar stelden: P. Dieperink, N. Dwars, J. Frieswijk, H. Fuchs, GNR, H. en J. Harder, H. Hardon, A. Hartog, J. de Jonge, W. Kraak, Kroese, W. Leurs, I. Mes, G. en W. Mijnhout, R. Moolenbeek, Natuurmonumenten, J. v. Oord, H. v. Oosterhout, P. v.d. Poel, M. v.d. Pol, F. Rijnja, J. Schoenmaker, A. en T. Stoker, J. Verhey, W.J.R. de Wijs, I. v. Woerse, F. Uytewaal.

Bronnen

- Alleyn, W.F. et al. 1971. Avifauna van Midden-Nederland. Van Gorcum, Assen.
- Archief Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.
- Bauer, K.M. & U.N. Glutz von Blotzheim 1968. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, band 2.
- Beintema, A.J. 1976. Vogels van het Naardermeer. De Noordelijke Vechtplassen, p. 116.
- Beusekom, R.F.J. 1980. De broedvogels van Schaep en Burgh.
- Hartog, A. & W.J.R. de Wijs 1981. Broedvogelonderzoek Naardermeer p. 104.
- Jonkers, D.A. 1981. De broedvogels van Eindegooi in 1980. Korhaan 15 (4): 92-96.
- Kraak, W.K. 1978. Handhaaft de Bergeend zich in het Gooi? Vogels in het Gooi. Uitgave van de VWG 't Gooi e.o., p. 12-23.
- Kraak, W.K. 1981. Ervaringen met Bergeenden, Korhaan 15 (4): 97-98.
- Moolenbeek, R.G. 1983. Jonge Bergeenden zonder ouders. Korhaan 17 (2): 40.
- Reddingius-Schreuder, H.W. 1981. Bergeend. Vogels in de Eempolder. Uitgave van de VWG 't Gooi e.o., p. 23.
- Teixeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. 's Graveland, p. 56-57.
- Zomerdijk, P. 1982. Bergeend onderzoek, 1e voorlopige verslag over 1981. De Graspieper 2 (1): 12-20.

EEN DAG BROEDVOGELSINVENTARISEREN OP DE HILVERSUMSE MEENT
Peter Vos

In het voorjaar hebben diverse leden enthousiast mee geholpen om de Hilversumse Meent te inventariseren.

Dit ondanks het barre voorjaarsweer in de regen/kou.

Deze inventarisatie was nodig als aanvulling op de gegevens die we nodig hebben bij het samenstellen van het te verschijnen boekwerk over "de Avifauna van het Gooi".

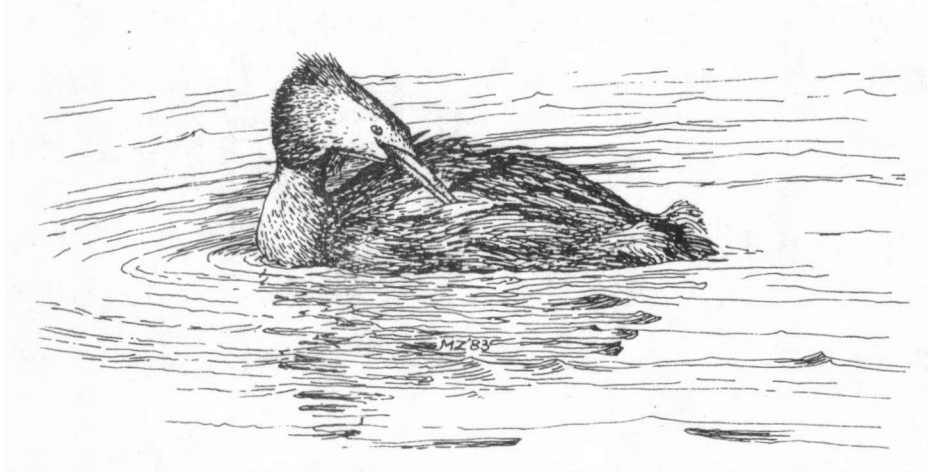
Op 11 april hebben Hans van Oosterhout en ondergetekende een telling gedaan. We deden het traject per fiets en we telden van 1000-1400 ha. het was 11°C en 75% bewolkt. Ondanks de lang niet ideale omstandigheden (er stond bovendien een vrij stevig Z.W. wind) konden we buiten de vele broedvogels zoals Kievit, Tureluur, Grutto, Graspieper etc. etc. ook heel wat aardige waarnemingen noteren.

Bij de boerderij in de Z.W.hoek een Zwarte roodstaart (vr) en een Boerenzwaluw (vroeg vogels dus). Langs de sloot nabij de Loodijk zagen we een witte reigerachtige die opvloog en richting moerasbos over de Loodijk wegvloog. Ik zag groene neerhangende poten, maar door tegenlicht en grote afstand niet verder te determineren m'n medeteller keek op dat moment ergens anders naar zodat determinatie uitbleef.

Wel zagen we even later een paartje Lepelaars zodat de gedachte wel naar deze soort uitging. Van de vijf overvliegende Nijlganzen, 1 fouragerende Canadese gans en 2 fouragerende Brandganzen tijdens deze teldag vermoedden we dat de Brandganzen uit de vijver bij de Meent ontsnapt waren. De Canadese gans zat al langer in de polder wist H.v.O te vertellen en de overvliegende Nijlganzen zullen wel ouders hebben gehad die bij kwekers in Ankeveen zijn ontsnapt.

Maar de Visarend die om + 14.00 uur van boven het Naardermeer vlak boven ons hoofd richting Hilversum zagen vliegen zal best "echt" wild geweest zijn, evenals 1 Havik en 1 Sperwer boven de bosrand 1 Bruine kiekendief vr. en in de weilanden rond het Naardermeer 8 Buizerds, 5 Wulpen en 2 Goudplevieren, 3 Tapuiten en 1 Torenavalk, Slob- en Bergeenden en een paartje Witte kwikstaarten.

Een vrij succesvolle teldag al met al, want we konden ook heel wat weidevogels op de kaart intekenen. Bij deze dank ik ook de andere tellers voor hun werk. De resultaten zullen jullie t.z.t. zeker te zien krijgen in onze Avifauna.

TAPUIT, INCIDENTELE BROEDVOGEL IN HET GOOI
een broedgeval in Blaricum in 1983
Peter Dieperink

Ten zuidoosten van de Bijvanck in Blaricum is in 1982 een viaduct over de Rijksweg 27 aangelegd, valk bij de Valse Bosjes. Op deze plaats ontdekte ik op 13 juli 1983 een alarmerende Tapuit (man). De vogel vloog wat zenuwachtig heen en weer tussen een aantal zandhopen die op het 6 meter hoge talud gestort waren. Even later kwam er een vrouwtje aanvliegen met voer, ook alarmerend. Ik denk dat het paar ergens in de constructie van het viaduct genesteld heeft, of in één van de vele hopen opgeslagen stenen en hout.

Tapuiten broeden erg vaak in afvoerpijpen of stenen.

Op 25 juni ben ik weer gaan kijken. Het vrouwtje met voer in de snavel liet zich al alarmerend direkt zien. De jongen moeten op dat moment al redelijk groot zijn geweest; in ieder geval zal het broedsel wel geslaagd zijn aangezien op het talud zelf vrijwel geen mensen of voertuigen kwamen, enkel af- en aanrijdende vrachtwagens verstoorden de rust ter plekke.

Vanouds waren er in het Gooi twee biotopen die door de Tapuit bewoond werden. Allereerst de grote heidevelden. Daar zal deze vogel de laatste decennia wel een gewone verschijning zijn geweest, vooral op plaatsen waar wat heuvels en kuilen voorkwamen. Ook op kleine heideveldjes, zoals in het Warandapark tussen Huizen en Blaricum, broedden in de zestiger jaren nog Tapuiten. Door bebossing van de heide en de snel toegenomen recreatie broeden er nu geen Tapuiten meer op onze heidevelden. Het laatste broedgeval daar vond waarschijnlijk in 1976 plaats, toen een zingend mannetje en een vrouwtje enkele weken bij het rustgebied op de Westerheide werden waargenomen.

Andere gebieden waar vroeger veel Tapuiten tot nestelen kwamen waren de meenten, vooral de noordelijke. Zo werden hiertijd inventarisaties in 1969 en 1970 maar liefst 14 paren gevonden (voornamelijk Blaricummer- en Huizermeent), waarvan een groot deel broedde in stenen dammetjes in de poldersloten! Door o.a. de intensivering van de landbouw is van deze populatie niets meer over.

In geheel Nederland is dit vogeltje hard achteruit gegaan, enkel in de duinstreek gaat het beter of zelfs goed. Wel profiteert de soort regelmatig van door mensen gecreeëerde tijdelijk geschikte biotopen, zoals opspuitterreinen, kapvlaktes in bossen, afgebrande stukjes heide en rommelige hoekjes die bij bouwwerkzaamheden ontstaan, zoals nu in Blaricum het geval was. Het voorlaatste broedgeval in het Gooi vond bijvoorbeeld plaats op een opspuitterrein met veel zandwallen bij de Huizermaat. Helaas verstoorden motorcrossers dit geval.

Al met al is er weinig of geen hoop dat de Tapuit nog als, regelmatige broedvogel zal terugkeren in onze omgeving, wel is het zinvol om eens beter op te letten of er toch niet meer broedgevallen plaats vinden op opspuitterreintjes e.d. Tussen 1977 en 1983 kunnen (en zullen?) er gemakkelijk een aantal broedgevallen over het hoofd gezien zijn, ondanks ons dichte web van fanatieke vogelaars.

In de maand mei trekken er heel veel Tapuiten (honderden) door het Gooi, ze kunnen dan overal gezien worden, en kunnen rustig één of twee weken blijven hangen alvorens weer Noord Oost waarts verder te trekken. Is het gedrag van een paartje Tapuiten onrustig, dan kan dat op een broedpoging wijzen, beter is het om begin juni even terug te komen voor contrôle (voeren van jongen), als een stel crossers, honden, paarden of misschien zelfs schapen niet al voortijdig een einde gemaakt heeft aan dit gezinnetje -in-de-dop.

VERSLAG VAN DE FIETSEXCURSIE NAAR DE NOORDELIJKE EEMPOLDERS EN STICHTSE BRUG
Jan-Willem Boerhout

Met de nodige wekkerdecibels werd ik, zondagmorgen de elfde om 7.45 uur, uit m'n ó zó warme bed getrommeld en om 8.15 uur fietste ik in de toen nog stralende zon, naar het Eemnesser gemeentehuis. Daar wachten al 6 uitgeslapen vogelaars op me en na + 10 minuten wachten gingen we op weg.

Al fietsend werden we verrast door de trek van enkele honderden Boerenzwaluwen. Plotseling hield de fietskaravaan stil en ik, half in de lucht turend en niet op m'n voorganger lettend, kon nog net een achterspatbord ontwijken. De noodstop was niet voor niets geweest want in de verte zagen we een Sperwer jagend achter een "bol" Spreeuwen aan. Dit had ik nog nooit eerder gezien en ik moet zeggen ik kreeg er een beetje kippevel van, zoiets spectaculairs had ik nog nooit gezien. Toen ik m'n kijker maar es van mijn, nog altijd enthousiast kijkende, ogen afhaalde, zag ik dat de karavaan alweer was vertrokken en ik moest voortmaken, wilde ik de groep, met de eeuwig durende polder(tegen)wind, inhalen.

Verder zagen we in de Eempolder; + 300 Wulpen, in verspreide groepen, heel fraai het Paapje en de Tapuit naast elkaar op een hek, zodat we het verschil erg goed konden zien, Bruine kiekendief; een vrouwtje op doortrek, Vissdiefje 1 ex., Blauwe- en Purperreiger, Torenavalk, enkele Watersnippen, veel Graspiepers, Veld leeuwerik, Oeverloper 1 ex., Witte kwikstaart.

Op de Oostermeent zagen we veel Gele kwikstaarten op doortrek (samen met Eempolder en Stichtse brug + 60 ex.), Kneuen + 10 ex.

Op naar de Stichtse brug. Bij de Stichtse brug zagen we een 60 tal Aalscholvers, veel Wilde eenden en in de verte zagen we Wintertalingen vliegen en verder nog; Watersnip (enkele), Bonte strandloper 4 ex. op het slik, Rietgors, Bruine kiekendief (broedt daar), Zwarte sterns + 20 ex. boven Gooimeer een Tapuit.

De regen was inmiddels bezig zich tegende aarde te werpen en probeerde, niet zonder succes overigens, steeds harder op onze redelijk doorweekte nazomerkleding neer te komen en met meerderheid van stemmen (7 tegen 0) werd er gekozen voor de aftocht. Ook al was het dan niet zo'n mooie dag, We kunnen tegen iedereen, die deze excursie niet heeft meegemaakt, zeggen: "Jöh, je hebt wat gemist!"

VERSLAG VAN ONZE MEDERWERKING AAN HET ZWEEDSE SOVON-PROJECT
Willy Leurs en Jacob Verhey

Inleiding:

In "het Vogeljaar" van april 1982 lazen wij een oproep uit Noord Zweden om mee te helpen aan het Zweedse broedvogelatlasproject. In Zweden is in de periode 1974-1983 veel veldwerk verricht voor dit atlasproject. In 't voorjaar van 1982 was het nog lang niet af. Noord Zweden was toen nog practisch geheel ononderzocht en men besloot om dan tenminste een steekproef van 4% te nemen door van elke 25 atlasblokken er 1 te inventariseren. Zweden telt 19.153 atlasblokken van 5 x 5 km en Nederland "maar" 1.671. Omdat er in Zweden te weinig vogelaars zijn die hun handen uit de mouwen willen steken was het nodig om Nederlanders te importeren. Oproepen kwamen 2 x in "het Vogeljaar" en in de beide jeugdbondsbladen. Wij (Willy Leurs, Fred van Klaveren en Jacob Verhey) besloten mee te doen als 3 van de 13 mensen en vertrokken op 24 juni naar Unnea Noord Zweden waar 't project 1983 al bezig was.

Werkwijze:

Het broedseizoen dat in Noord-Zweden van eind mei tot halfjuli duurt moest zoveel mogelijk benut worden. Daarom werden alle waarnemers in deze periode gepropt, om een zo gunstig mogelijke bezetting te krijgen. Het doel van het inventarisatieproject 1983 was om zoveel mogelijk geprioriteerde blokken te inventariseren. (Blokken die in 't midden van een 25 x 25 km. blok liggen, er ontstaat op deze manier een rooster van stippen). Een blok is pas klaar als het tweemaal doorkruist is met een tussenpoos van minimaal 2 weken. Met een V.W. busje werden we van blok naar blok gereden (soms 250 km!), het inventariseren gebeurde echter te voet. Van een blok dat geïnventariseerd moest worden werd er eerst op de kaart alle interessante biotopen opgezocht, in ieder geval werden alle moerassen, meren, vennetjes, bergtoppen, kaalkappen en "gecultiveerde" gebieden bezocht, om zoveel mogelijk soorten in hun eigen biotopen op te zoeken. Met het busje werden we meestal met z'n 2-en midden in een blok gedropt met een zak met eten, een tent, formulieren en een rugzak. Het eerst zetten we de tent op, eten, inventarisatie route overleggen en om ± 19.00 uur slapen onder een hemel waar de schemering niet verandert in duisternis. 's Morgens om ± 4.00 uur eruit om na een snel onbijt te inventariseren. Onze uitrusting was niet spectaculair; verrekijker, laarzen en regenkleding, het belangrijkste waren echter kaart en kompas, verlies je die, dan kun je 't best achter de zon aanlopen tot je een weg tegenkomt. Na inventarisatie tot + 11.00 uur een snelle lunch weer in 't busje. (mits op tijd) op naar 't volgende vak waar hetzelfde gebeurde. Na een werkweek inventariseren een rustweekend op een plaatselijke camping, erna weer een week "werken". In de auto stond een grote kaartenbak met alle inventarisatielijsten op chronologische volgorde, een pril' atlasje waarvan ik me afvraag hoe zij er straks uit zal gaan zien.

Landschappen in Zweden

In deze beschrijving willen we een zo objectief mogelijke weergave geven van de Zweedse vogelbevolking zoals wij die in onze blokken aantreffen.

gecultiveerde gronden

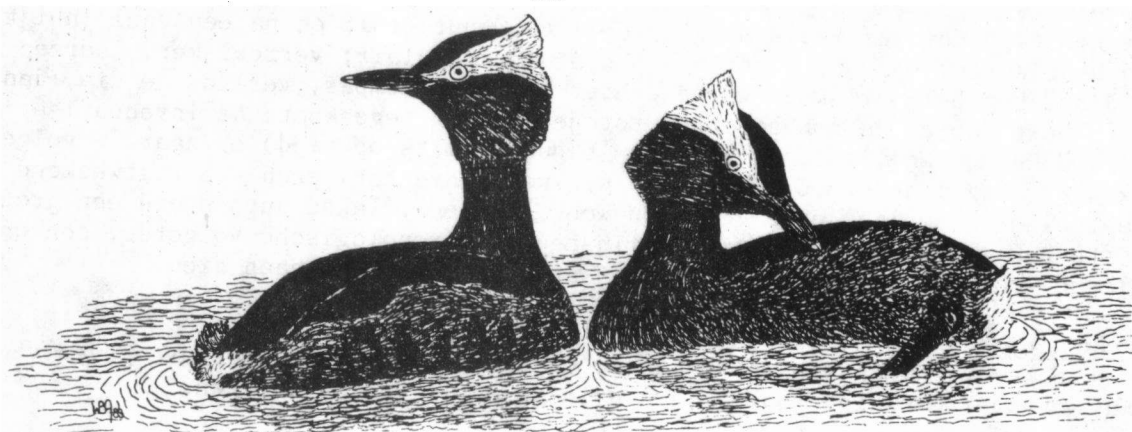
De gecultiveerde grond in Zweden is wat anders dan in Nederland. De Zweedse bodem zit vol met stenen, om de akkers ploegbaar te maken verzamelen de Zweedse boeren alle grote keien op bepaalde plekken in de akkers, waardoor er kleine "rotseilandjes" ontstaan. Dit minibiotoopje is meestal begroeid met elzen- en frambozenstruikjes die op de keihopen onderdak bieden aan Witte kwikstaart, Tapuit en Geelgors, die een echte cultuurvogel is en alleen opvalt door z'n liedje.

Op de wat glooiende kale graslandjes en akkers komen Kievit en Wulp schaars voor, er zijn wat Veldleeuweriken maar de grote concentraties bevinden zich toch in Zuid Zweden waar enorme akkerlanden het landschap beheersen. De paar huisjes en schuren in Noord Zweden worden druk door Boeren- en Huiszwaluwen bewoond, in de boomgaarden komen Groenling en Kramsvogel vrij algemeen voor evenals Huismus en Ekster. Een rariteit in Noord Zweden is echter de Koolmees die men bij toeval in een nestkast aan kan treffen.

Sparren/dennenbossen met een ruime ondergroei

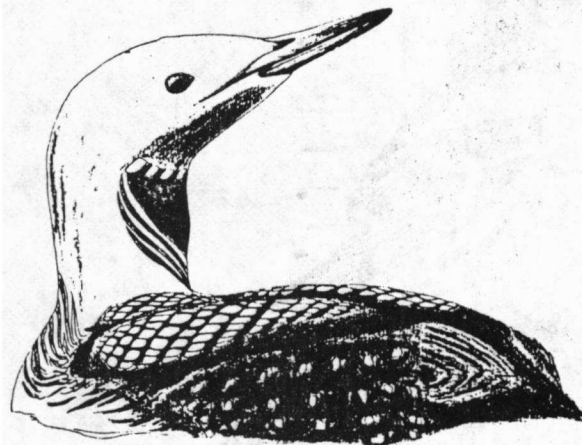
In ons SOVON-onderzoekgebied kwamen vrijwel geen loofbossen voor, wel stonden er veel berken, ratelpopulieren en langs de natte gebieden zomen van elzenstruiken. Hiermee is het wel te verklaren dat in het overigens uitgebreide spechtenarsenaal de Kleine bonte specht in Noord Zweden ontbreekt. Grote bonte-, Zwarte- en Drieteen specht waren in vele blokken alle drie aanwezig, naar de kust toe is de dichtheid van de Grote bonte specht het grootst, de Witrugspecht werd één maal gezien. De nestholten van de Drieteenspechten vindt men 't meest in dode berkenstammen midden in een dicht sparren/dennenbos, ze houden van uitgestrekte wouden en zullen van de intensieve Zweedse bosbouw wellicht groot biotoopverlies lijden. In de echte oerbossen waar de bosbessen en mos een + 35 cm dikke laag vormen op de reuzenzwerfkeien, valt het op dat het erg stil is, met gedempte voetstappen wandelden we urenlang met een paar vogeltjes als resultaat. Een paar stille Kuifmezen die zich achter lange slierten baardmos verstoppen, soms een Bruinkopmees uit het hoge Noorden. Goudhaantjes zijn er in grote getale evenals de Kruisbekken en Grote kruisbekken die met hun gestreepte jongen in de 20 meter hoge boomtoppen pleisteren.

In dit soort bossen stuit men wel eens op een Zanglijsternest en een Auerhoen manifesteert zich meestal als vlakbij opvliegend met een reuzen vliegkabaal, zij prefereren vochtige oude boshellingen. Het Korhoen, dat erg schuw is komt nooit dichtbij, dit in tegenstelling tot het Hazelhoen dat 't gemakkelijkst te benaderen is, met +10 vliegvlugge jongen vliegt het vrouwtje de struiken in en wacht tot de vijand vertrokken is, al alarmerend de gekuifde donsjongen bij elkaar houdend. Aan de rand van deze met korstmossen begroeide boomparadijzen voelt de Taigagaai zich 't meeste thuis. De brutale beesten komen met wat geluk boven je hoofd zitten en zijn dan plotseling verdwenen.

In de wat opener stukken gemengde bos zijn Keep en Vink de typische bewoners, nesten vindt men niet, vanaf een boomtop zingen de mannetjes en soms hoort of ziet men jongen rondhangen. Op open plekken met veel dood hout is er nestgelegenheid genoeg voor Bonte- en Grauwe vliegenvanger die van de duizenden muggen profiteren, de Gekraagde roodstaart heeft ook voordeel van de grote hoeveelheden insecten. De struikgordels langs wegen en beken zijn dicht bevolkt door Fitissen, Tjif-tjaffen en vooral Matkoppen, Glanskoppen vindt men er niet, er kunnen ook alarmerende Koperwieken tevoorschijn schieten, maar Grote lijster treffen we alleen zingend aan in sommige blokken. Langs wegen en andere open plekken vliegen veel Sijsjes waarvan de mannetjes nog baltsvluchten maakten al zijn er al jongen. Slechts één keer zag ik Barmsijzen met jongen en wel op een eilandje met een moeras, de andere waarnemingen hadden vermoedelijk alle betrekking op al trekkende exemplaren

In Zweden zijn erg veel en vaak grote moerassen, vooral in Noord Zweden. Deze stukken land zijn moeilijk begaanbaar. Toch moest het vaak voor het onderzoek geheel doorkruisd worden, dit betekende dus natte voeten. Door de begroeing van het moeras was het moeilijk lopen. De begroeing bestond vooral uit droog veenmos, moerasrozemarijn, rond zonedauw, veenbes en dwergberken, waar vaak de Moerasneeuwhoenders onder zaten. We hadden pech met roofvogels het jaar voordat wij mee gingen doen werden er in vrijwel ieder groot moeras Velduilen gezien. Dit jaar was dat niet het geval er werden bij de hele inventarisatie geen Velduilen waargenomen. Dit was wel verklaarbaar omdat het dit jaar het eerste lemmingen jaar was, dan zijn er erg weinig lemmingen en de muizenstand was ook erg laag dit jaar. Een heel gek gezicht is het als je de Bosruiters, Groenpotruiters en Zwarte

ruiters in bomen ziet zitten.

Zo gauw je het moeras inliep kwamen direkt alle soorten steltlopers op je afvliegen. Ze vlogen dan vlak langs je heen net zolang tot dat je het moeras weer verliet.

De eerste twee weken van de inventarisatie waren de vogels erg druk, ze zongen volop maar naar mate het later in juli werd, werd het steeds stiller.

De vogels gingen zich dan al voorbereiden om op trek te gaan.

Vrijwel alle vogels in Zweden hebben maar één broedsel, dit verschilt veel met Midden Europa waar veel vogels vaak meerdere broedsels hebben. Dit komt omdat de zomer veel langer is dan in Zweden.

In de moerassen in Zweden is de Watersnip een vrij veel voorkomend vogeltje net zoals de Goudplevier, Wulp en Kemphaan, iets minder talrijk zijn de Poelsnip, Bokje en Grauwefranjepoot. De Gelekwikstaart is ook een vogel die zeer veel in de moerassen voor komt door de grote aantallen muggen die in de moerassen voorkomen hoeft de vogel geen honger te lijden.

De muggen waren er soms in zulke grote aantallen aanwezig dat het erg moeilijk werken was. De muggenolie die we gebruikte was er dan ook niet tegen bestand. Alleen als je je goed aankleedde, was het wel vol te houden.

De beken in Zweden zijn ook in grote aantallen aanwezig de begroeing langs de beken bestond voornamelijk uit monnikskap, kruiwilg, wilgenroosje en bosooievaarsbek. Langs deze beken was de Oeverloper zeer vaak te zien. Als de Oeverloper allarmeerde dan vloog hij met trillende vleugels laag over het water langs je heen en maakte dan hoge geluiden.

Maar voor de eenden soorten moest je toch naar de vennetjes die in de moerassen lagen of naar de grote meren soms zat er nog meer in zo'n klein vennetje dan in een groot meer. In de meren of vennetjes zaten dan vaak alleen de vrouwtjes eenden zoals Smienten, Brilduikers, Wintertalingen en Kuifeenden. De mannetjes eenden helpen de vrouwtjes eenden niet bij het opvoeden van de jonge vogels.

Hierdoor blijft er dus meer voedsel over voor de jongen.

Grote zaagbekken en Parelduikers komen hoofdzakelijk op de grote meren voor.

Parelduikers komen soms in grote groepen voor, soms wel 25 vogels bij elkaar dit zijn dan meestal onvolwassen vogels die 2 of 3 jaar oud zijn.

Met de roofvogels was 't slecht gesteld, de korrelatie die er is tussen sommige op knaagdieren aangewezen roofvogels had duidelijk invloed daar het een slecht knaagdierenjaar was. Van de Zweedse Havik (buteoides) die een maat groter is dan de midden Europese Havikken werden twee waarnemingen verzameld, Buizerd en Wespandief scharrelden duidelijk rond op zoek naar voedsel. Wel werd ik een keer verrast door een vrouwtje Smelleken dat fel alamerend en fladderend duidelijk maakte dat ik mij te dicht bij haar nest bevond. Het 2 meter hoog zittende Bonte kraaiennest bevond zich op een heuvelkam.

Het mannetje is in staat vrij grote prooien te slaan. Een apart geval is de Gierzwaluw die in de bossen in natuurlijke broedholten haar nest heeft, dit in tegenstelling tot de Nederlandse populaties.

Houtsnippen treft men in ieder vak baltsend aan, in de schemering komen ze tevoorschijn, en vliegen hun vaste routen.

Dat we in het Zweedse SOVON-project veel geleerd hebben is ons duidelijk gebleken, geluiden van in Nederland minder algemene wintergasten klonken er vaak de hele dag. Op zo'n manier kan men makkelijk een behoorlijke soortenkennis opbouwen, vooral als het om kleine geluidjes gaat.

We hebben er niet alleen erg genoten, de enorme rust die er in 't landschap heerst komt als een deken op je en je ontkomt niet aan de sfeer van ongerepteheid en harmonie. Helaas is dit niet overal zo, door 't kappen van oerbossen verliezen de grote uilen (Oeraluil, Oehoe, Laplanduil) biotoop.

Ook eierverzamelaars vormen een riele bedreiging. Soorten als Steenarend, Slechtvalk en Giervalk staan op hun lijstje bovenaan, ze hebben er alles voor over eieren of jongen te bemachtigen. Daarom moesten we over waarnemingen van een aantal soorten zwijgen als het graf, ook tegenover elkaar. Gelukkig konden we over onze waarnemingen rustig praten. We hebben elkaar gezworen eens terug te keren, hetzij alleen, hetzij samen.

VOGELOBSERVATIEHUT IN HET LAARDER WASMEER

Jelle Harder

Zoals de meeste leden van de Vogelwerkgroep wel zullen weten worden er in het Laarder Wasmeer regelmatig excursies gehouden. Deze excursies hebben een groot educatief karakter. In de afgelopen jaren zijn honderden, zo niet enkele duizenden volwassenen en vooral ook schoolkinderen hier rondgeleid door de boswachter of een IVN-gids. Nu weet een ieder uit eigen ervaring dat het observeren van vogels door groepen mensen die vogels nogal eens kunnen verstoren. Dit bracht mij ertoe in december 1979 de Stichting het Gooisch Natuurreservaat, beheerder van het gebied, het plan voor te leggen binnen het Wasmeer een vogelobservatiehut te bouwen. Om dit voorstel enige gestalte te geven deed schrijver dezes suggesties voor de beste plek, bouwwijze, toegangspad e.d. Ook de mogelijkheid tot het verkrijgen van een grote subsidie voor de realisering van zo'n hut werd aangegeven. Nu, na vier jaar (!), staat deze hut er gelukkig. De eerste excursiegangers die de hut betraden zijn er al geweest. Met gemak kan een groep van 15-20 personen tegelijk in deze 6 meter lange en 2 meter brede hut. De kijkspletten zijn op verschillende hoogten aangebracht zodat een ieder zo optimaal mogelijk kan waarnemen. Aan de totale inrichting van de vogelhut moet nog begonnen worden. Gedacht wordt hierbij aan vogelplaten, een kaart van het Laarder Wasmeer, informatie over de soorten vogels die er verblijven en het aanleggen van een logboek. Buiten de hut, die overigens aan de rand van een plas staat, zullen pogingen gedaan worden de vogels nog dichterbij de hut te halen. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door het plaatsen van zitstokken, kunstmatige eilandjes en het maken van een slikterreintje. U ziet, er is genoeg te doen. Al met al, is het te hopen dat deze eerste vogelobservatiehut in het Gooi aan ieders verwachtingen zal voldoen. Overigens hoeft het natuurlijk niet bij deze ene hut te blijven. In het Laarder Wasmeer is zeker nog plaats voor een tweede. Een ander zeer geschikt gebied is bijvoorbeeld het Hilversums Wasmeer. Een geheel vrij toegankelijke waarnemingshut aan de rand van het water en ter hoogte van het grote eiland moet ook hier mogelijkheden kunnen bieden. Mag ik het Gooisch Natuurreservaat uitnodigen hier eens serieus over na te denken.....?

ONTVANGEN LITERATUUR

Samenstelling: Leny Reddingius

ARGUS, Stichting Kritisch Faunabeheer, jrg 8 no 1, febr 1983:
Sportvisserij, een vergeten vorm van jacht - Ganzen beschermen in Nederland -
Amfibieën en reptielen in het faunabeheer - Niet-natuurlijke sterfte bij roofvogels in
Nederland - Worden Kok- en Zilvermeeuwen vogelvrij?

CULTUURRIJP, RIJP, jrg 19 no 3, maart 1983:
Idem, jrg 19 no 8, sept 1983:
Markerwaard kan jaarlijks bijna half miljoen mensen van voedsel voorzien.
Idem, jrg 19 no 9, oktober 1983:
Botulisme trof Oostvaardersplassen - Een vreemdeling in Flevo lands-wateren
(Wolhandkrab, L.R.).

DUTCH BIRDING, Stichting Dutch Birding Association, jrg 5 no 1, maart 1983:
Kleine Spotvogel op Terschelling in oktober 1982 - Rare birds in Netherlands in 1981.

DE GRUTTER, Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek", jrg 7 no 4, aug 1983:
Slecht Snippennieuws uit de Mark erpolder - De broedvogels van het Noorderveld.

DE KLEINE RATELAAR, IVN afd. Gooi e.o., jrg 5 no 2, april 1983.

KONTAKTBLAD, IVN afd. Eemland, jrg 11 no 1, 1983.

DE KRUISBEK, Vogelwacht Utrecht, jrg 26 no 1, febr 1983:

Toespraak van de voorzitter Bert Bos, t.g.v. het 25-jarig bestaan van de Vogelwacht Utrecht.

Idem, jrg 26 no 4, aug 1983:

Het voorkomen van het Witgatje in de provincie Utrecht.

LIMOSA, NOU en SOVON/COV, jrg 56 afl. 1, 1983:

Gezamenlijk overnachten van Grutto's op de Mokkebank - Ganzentellingen in Nederland in het seizoen 1980/81.

Idem, jrg 56 afl. 2, 1983:

Invloed van bestrijding van Kraaien en Kauwen op de aantallen van deze soorten - Ringwerk in Nederland in het seizoen 1980/81.

DE MEERKOET, VWG Wieringen en Wieringermeer, 9 maart 1983:

De Rotgans - Watervogels langs de Afsluitdijk - Verslag van de roofvogelstand in de Wieringermeer in 1983 - De Zwarte Stern op najaarstrek in Wieringermeer en Wieringen in de periode juli t/m oktober 1982.

DE MEERKOL, NJN, distrikt 5, jrg 50 no 2:

Een excursie naar Hasbruch.

Idem, jrg 50 no 4, juni 1983:

Vogels in Hasbruch (Did.) - Zoogdieren van Hasbruch.

MENS EN VOGEL, Belgisch informatieblad voor studie en bescherming van de Europese Fauna, jrg 21 no 3, 3e kw. 1983:

De wintervoeding - Soortkenmerken van Roodmus, Haakbek en Kruisbekken - Akkermans laat Houtsnip weer afschieten - Een vernederende geschiedenis (een art. van prof. Voous over roofvogels, L.R.) - Haviken: doodt hen niet! - Gruweldood door kleverig product - Uit het verleden: de Koekoek.

DE MOURIK, VWG Rijk van Nijmegen, jrg 9 no 1:

Broedvogelinventarisatie "Heerlijkheid Beek" 1982 - Trektellingen in het Rijk van

Nijmegen - Rivierentellingen 16/17 oktober 1982.

Idem, jrg 9 no 3, 1983:

Camargue, Crau en Alpilles, mei 1981 & 1983.

NATUUR EN MILIEU, Stichting Natuur en Milieu, jrg 7 no 3, maart 1983:

Bespuitingen vanuit vliegtuigen moeten aan banden.

Idem, jrg 7 no 4, april 1983:

Ontgronding Beerse Overlaat grond voor conflicten - Om de kwaliteit van het milieu in het beleid - Mag het Markermeer eigenlijk wel worden drooggemaakt?

Idem, jrg 7 no 8, aug 1983:

Sterke achteruitgang van de Nederlandse dagvlinderfauna - Het regenwoud en de positie van de bioloog.

Idem, jrg 7 no 9, september 1983:

Watervervuilers staan terecht voor Internationaal Watertribunaal.

Idem, jrg 7 no 10, oktober 1983:

Kommer of kwel voor de Westbroekse Zodden - Alternatieve Troonrede - EG vraagt handhaving vogelwereld Markermeer.

NATUUR-EN MILIEUFEDERATIE WIERHAVEN, jrg 7 no 1, jan. 1983:

Wieringen, stenen, ijstijden - De waarde van de eendekooien met name op Wieringen.

NATUUR NABIJ, IVN, afd. Eemland, jrg 11, september 1983:

Vlindertrek.

NOORD-HOLLANDS LANDSCHAP, meded. blad no 31, september 1983:

De vogels van de Kleiput bij Schellinkhout.

PERKETUTTER, NJN afd. Hilversum, no 5, 2 april 1983:

Broedvogelinventarisatie kasteeltuin Sypestein te Nieuw-Loosdrecht 1982 - Het kalkterreintje.

HET UILSKUIKEN, Vogelwacht Delft e.o., jrg 2 no 6, maart 1983.

Idem, jrg 2 no 8, augustus 1983.

VANELLUS, Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, jrg 36 no 1, febr 1983:

Invloed van het weer op het broedseizoen van de Huismus - Sloterdijkse Kieviten houden met moeite stand - De annexatie door Scholeksters van gruttolegsels.

Idem, jrg 36 no 4, juli/aug 1983:

Nog weer iets over de eendekooien in Friesland - De gehoorzin der vogels.

VELD EN VITRINE, Meded. v.h. Fries Natuurhistorisch Museum, no 82, september 1983:

De purperreiger in Nederland in de jaren 1980 t/m 1982 - De trek van de Kraanvogel in de jaren 1978 t/m 1982 over Nederland, ten noorden van de Waal - Over tellingen, fouten en afronden - De Rode Ibis-moord in Frans Guyana.

HET VOGELJAAR, Stichting Het Vogeljaar, jrg 31 no 1, febr 1983:

Vogels slachtoffer van olieramp op rivier de Maas in december 1981 - "La Macte", een bedreigd watervogelgebied in Algerije - Rode Wouw broedde in 1982 in Midden-Limburg - Onderzoek naar de bevoordeling van broedmogelijkheden van mezen in nestkasten in boomgaarden - Interessant broedgeval van de Gierzwaluw.

VOGELS, Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels, jrg 3 no 14, maart/april 1983:

Torenvalken bewaken graanproefvelden - Steppenkiekendief - De duinen van Noordwijk - Vogels in een Gooise tuin - Jonge vogels, kidnap ze niet!

Idem, jrg 3 no 17, sept/okt 1983:

Vogels van St. Kilda - Kleine Torenvalk - Op de bres voor het groene hart van Zaanstad - Watervogels en Rijnvervuiling - De kluizenaar in het rietmoeras (de Roerdomp, L.R.).

DE WULP, Haagse Vogelbescherming, jrg 14 no 1, febr 1983.

Idem, jrg 14 no 3, augustus 1983.

VELDWAARNEMINGEN

Samengesteld door Jos de Jonge (' t Gooi) en Ger Blok (Zuidelijk Flevoland)

Roodhalsfuut	1	15-5	Spiegelolder N. den Berg	FK
"	1	31-8	Rekreatieplas Naarderbos	AV/FK/ND
Geoorde Fuut	4	31-8	"	"/"/"
Roerdomp	2	16-5	Naardermeer	OW/JW/HR
Ooievaar	2	1-5	Hilversumse Meent, foer., beide	
"	3	18-5	geringd boven loopbeen	RM/WH
"	1	21-9	Ankeveense polder 's Grav., rustend	FK/RM/WH
Zwarte Ooievaar	2	20-8	en foeragerend, zeker 2 geringd	MH/HVr
"	2	20-8	Boven Pinetum Hilversum	
Lepelaar	5	18-6	Eempolder N, rustend en foeragerend,	SP
"	1	30-6	bekeken door twee Blauwe Reigers	OW
Rotgans	2	1-10	Spiegelolder N. den Berg (OV)	"
Zomertaling	4-6	7 tot 10-6	Bloemendalerpolder Weesp, rustend	HR/ER/ANo
Bergeend	2 ad+4 juv	8-6	Stichtse Brug	IW
"	10 juv	9-6	Gooimeer Naarden	JZr/GZr
Nijlgans	1	13-7	Roelofslaantje Naarden	AE
Wespendief	1	7-6	Sterrenboslaan, Huizen	OW
"	1	22-8	Spiegelolder N. den Berg	AG
Havik	1	3-8	Bussumer Heide, OV	JJ
"	1	12-9	Zeeheldenbuurt Hilversum, OV	RA
Visarend	1	8-5	Postiljonheide, Laren	OV
"	1	9-9	Westerheide, Hilversum	IW
"	1	23-9	Oud Naarden	"
"	1	25-9	Gooimeer t.h.v. Zanddijk	RSw
Blauwe Kiekendief	1 vr	1-10	Kortenhoefse Plassen West	MH/HV/PH/WHI
Slechtvalk	1 mn+1 vr	21-3	Dammerkade Ankeveen	HR/ER/ANo
Boomvalk	1	10-7	Stichtse Brug	WL
"	1 mr	20-7	Eempolder	DJ
"	2 ad+1 juv	22-8	Egelshoek, Hilversum (ook 22/8)	OW
"	2	31-8	Dammerkade Ankeveen	MH
Watterral	1	1-10	Hilversum	AV
Zilverplevier	1	13-8	Hilversum N	HR/ER/ANo
Watersnip	3	13-7	Stichtse Brug	IW
Regenvulp	meerdere	12-9	Zanddijk Naarden, OV	OW
Rosse Grutto	1	1-10	Dammerkade Ankeveen	OW
Oeverloper	1	15-7	Oud Naarden e.o.	MV
Kemphaan	5 mn	30-6	Stichtse Brug	ER/HR/ANo
Reuzenstern	2	25-9	Ankeveen	CvS/MJ
"	1 ad+1 juv	25-9	Bloemendalerpolder Weesp	OW
Steenuil	2	9-6	Hollandse Brug, telpost	GB
IJsvogel	3	10-8	Stichtse Brug 14.00 uur	HR/RSt
"	1	9-9	Ook 9 en 11-6 Weesp	WL/OW
Kleine Bonte Specht	2	10-6	Guntersteyn Breukelen	MH/HV
Draaihals	2	15-7	Gooimeer Oud Valkeveen	IW
Kuifleeuwerik	1	5-6	Messchaartlaan Huizen	ML/fvL
Oeverzwaluw	1	5-9	Blaricum	AG
"	3	19-9	Parkeerplaats 3 in 1 Huizen	JV
Grauwe Vliegenvanger	2 ad+4 juv	18-6	5e Loosdrechtse Plas	HR
"	2 ad+3 juv	3-8	"	"
Tapuit	2	25-8	Oud Naarden	AZr
			Dijkweg Muiderberg	AV
			Blaricummer Heide	EF

Nachtegaal	1	4-5	Hollands Ankeveen	WH/RM
Kramsvogel	3	22-7	RWZI Huizen	AVh
"	1	31-7	Omgeving Oud Naarden	IW
"	4	aug	" " "	"
Baardmannetje	1	1-10	Stichtse Brug	HR/ER/ANo
Appelvink	1	6-6	Stukkenlaan Huizen	JV/MW
Europse Kanarie	1 mn	29-5	Eemlandsweg Huizen	JV
Kruisbek	3 groepjes	23-7	Graeveveldt/Oud Naarden e.o.	IW
"	min. 1	6-8	Oud Naarden e.o. en regelmatig in aug., tot 7 exx.	"
Ortolaan	1 vr	31-8	Slikveldje Hollandse Brug	AV/FK/ND

Tijdens het vogelen werden nog waargenomen: bunzing/-sporen 4x (april/mei FK), ringslang (24/8 JJ) en 30/8 HVo) en een wezel (28/8 JJ).

Met dank aan de waarnemers :

RA - R. v.d. Akker	SP - S. Poelstra
GB - G. Blok	HR - H. Russer
ND - N. Dwars	ER - E. Russer
AE - Amber Engels	RSt - Regina Stringa
EF - E. Frater Smid	CvS - Chris van Swaay
AG - A. Grobbe	RSw - Ries Swankhuizen
MH - M. Hinterding	AV - A. Vermeule
PH - P. Hinterding	Avh - A. Verhey
WH - W. v.d. Hijden	HV - H. Voort
WHi - W. Hinterding	HVo - Harry Vos
DJ - D.A. Jonkers	HVr - H. Vreeman
JJ - J. de Jonge	JV - J. Verhey
MJ - Mark Jolink	MV - M. Verhey
FK - A.I. v. Klaveren	IW - I. v. Woersem
HK - H. Kruitwagen	JWi - J. Wildschut
ML - M. v. Lieshout	OW - Onno Wildschut
fvL - Fam. v. Lieshout	MW - M. v. Woersem
WL - W. Leurs	AZr - Anton Zeldenrijk
RM - R.M. Moolenbeek	GZr - Gera Zeldenrijk
ANo - A. Noorlander	JZr - Jannie Zeldenrijk

Waarnemingen uit de Flevo-polders

Kuifduiker	2	16-10	Bovenwater	SHP
Georde Fuut	1 pr	31-5	"	JV
Grote Zilverreiger	3	1-6	Hut Knardijk	J'
"	1	22-4	Oostvaardersplassen	OW
Nijlgans	1	7-8	Lepelaarsplassen	RvdA/IK
Zomertaling	6 ó	11-6	Lepelaarsplassen	OW
Krooneend	6	7-6	Pampushaven	AP
IJseend	1 ó	28-11	Bovenwater	SHP
Visarend	1	10-9	Muiderzand	GB/JMB
Roodpootvalk	1 onv	4-9	Stadsautoweg I	GB/KM/JMB
Waterral	1	30-5	Knardijk	JV
Grauwe Franjepoot	1	10-8	Lelystad-Haven	GB/JMB
Amerikaanse gestreepte strandloper	1	1-9	Hut Knardijk	GB/KM/JMB
Houtsnip	1	31-5	Hollandse Hout	JV
Reuzensterndad+1 onv	16-8	Weerwater, Almere	GB/YM/JMB	
Witvleugelstern	1 ad	12-7	Lelystadhaven	GB/KM
Velduil	1 pr	31-5	Burchtkamp	JV
Bijeneter	1 ad	29-6	Torenvalkweg	GB/YM/JMB
Kramsvogel	18	3-8	Knardijk	GB/HB
Sneeuwgors	7	28-11-'82	Pampushaven	SHP
Hermelijn	2	25-5	1e: paal naar hut; 2e: Praamweg	JV
"	1	20-5	Pad naar hut	JV

Met dank aan de waarnemers:

SHP - S.H. Poelstra	AP - A.P. Fluister
JV - Jacob Verhey	GB - Ger Blok
OW - Onno Wildschut	JMB - Jan Boshuizen
R. v.d. A - Rick v.d. Akker	KM - Karel Mauer
IK - Inge Karsemeyer	HB - Hans Bakels

LIJST VAN ADRESSEN DIE U NODIG KUNT HEBBEN

Het dagelijks bestuur

Voorzitter : H.Hardon, Dotterbloemlaan 39, Baarn, tel.02154-18804
Sekretaris : P.Dieperink, Wagenstraat 19, Utrecht, tel.030-520491
Penningmeester: L.Mudde, Slauerhoffstraat 6, Weesp, tel. 02940-11683
Ledenadministratie: F.van Klaveren, Berkenhof 3, Kortenhoef, tel.035-61426

Kontakt personen

Avifauna : R.G.Moolenbeek, A.Voetlaan 14, Ankeveen, tel.035-62641
Eempolders : R.A.Kole, R.Jacobsstraat 28, Bunschoten, tel.03499-2303
Nestkasten : J.Mekel, Siriusstraat 23, Hilversum, tel.035-858955
H.W.de Soete, G.v.Amstelstraat 410, Hilversum, tel.035-10834
Propaganda : H.W.de Soete, G.v.Amstelstraat 410, Hilversum, tel.035-10834
Vogelcursus : C.C.M.Last, Mr.J.C.Bührmanlaan 46, Ankeveen, tel.035-62099
contr.Vogelwet: R.G.Moolenbeek, (zie boven)
Korhaan : A.Stoker, Gabriëlgaarde 42, kortenhoef, tel.035-62478
Vogelasyl : B.van Ingen, J.v.Schimmelstraat 6, Naarden, tel. 02159-45658
Z.Flevoland : G.Blok, Schapenmeent 109, Almere- Haven, tel.03240-16101
Excursies : J.J.M.Hardon-van Velsen, Dotterbloemlaan 39, Baarn
tel.02154-18804
Ringonderzoek :

Inzenden waarnemingskaartjes

J.de Jonge, van Brakellaan 26, Hilversum, tel.035-17672

Afhalen waarnemingskaartjes

Ankeveen : R.G.Moolenbeek
Bussum/Naarden : L.Reddingius, Gr.W. de Oudelaan 22, tel.02159-42508
Hilversum : J.de Jonge
Huizen : F.Griffioen, Omroep 16, tel.02152-52958

Contributie : f20,- per jaar, huisgenootlid f7,50, Vogeljaar

Gironummer : 2529179 t.n.v. penn. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Slauerhoffstraat 6, 1382 RR Weesp